

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Խաղաղութեան դաշինքը Ռուսաստանի եւ ձապոնիայի մէջ:—Անգլո-հապոնական
ճոր դաշնագիրը:—Մեծաւոր Արեւելի գործերը:—Թիւրքիա եւ մեծ պետութիւն-
ները:

Վիտտէն օգոստոսի 16-ից, Պորտսմուտից Թագաւոր-Կայս-
րին հեռագրել էր, որ երկար բանակցութիւններէց յետոյ ձա-
պոնիան ընդունեց խաղաղութեան պայմանները: Օգոստոսի
23-ին, ցերեկուայ ժամի 3-ից 47 րոպէ անց, երկու պետու-
թիւնների լիազօրների կողմից ստորագրուեց խաղաղութեան
պայմանագիրը և այժմ մնում է, որ Յարը և Միկադօն հաստա-
տեն այն՝ իրանց ստորագրութեամբ: Դեռ խաղաղութիւն հաս-
տատելուց առաջ անգլիական մի քանի լրագիրներ յայտնում
էին, որ աշխարհը պիտի դարձանայ, այն Հափաւորութեան
վրայ, որ ցոյց կը տայ ձապոնիան իր պահանջների մէջ:
Եւ արդարեւ, պատմութեան մէջ դեռ Հտեննուած մի շարք
յաղթութիւններից յետոյ, ձապոնիան ցոյց տուեց զար-
մանալի փափկանկատութիւն դէպի իր յաղթուած թըշ-
նամին: Մենք հաւատացած ենք, որ ոչ մի քրիստոնեայ
պետութիւն, ոչ մի Վիլհէլմ, նման պայմաններում այդպի-
սի մարդասիրական զիջումներ չէր անիլ, այլ կը չոքէր պար-
տուածի կրծքին և իր շէյլովային հաշիւները կը ներկա-
յացնէր...

Աշխարհին յայտնի է, որ ձապոնիան զէնք բարձրացրեց,
երբ տեսաւ որ խաղաղ բանակցութիւններով անկաւոր է հե-
ռացնել այն վտանգը, որ սպառնում է իր անկախութեան շա-
հատակող Ռուսաստանի կողմից: Ապահովել իր այդ անկախու-
թիւնը ապագայ վտանգներից—ահա, ձապոնիայի գլխաւոր նը-
պատակը: Եւ խաղաղութեան պայմանների մէջ նա չզիջեց
միմիայն այն կէտերում, որ ինքը առաջարկած էր յիշած նը-
պատակի համար: Նա զիջեց դրամական վարձատրութեան, Սա-
խալին կղզու մի մասի վերադարձման, ինչպէս և չէզոք նաւա-
հանգստներում ապաստան գտած ռուսական մի քանի զրահա-

կիրների հարցերում. սակայն պահանջեց անփոփոխ այն կէտերը, որոնց իրագործմամբ ձապոնիան դառնում է գերիշխող թէ ձապոնական և թէ Դեղին ծովերի ջրերում, ինչպէս և Կորէայում ու Կլանտունում. իսկ Մանջուրիայից հեռացւում է ռուսական իշխանութիւնը, ուր և հաստատւում է «բաց դռների» քաղաքականութիւնը, որից, շնորհիւ ձեռք բերած երկաթուղիների և աշխարհագրական-քաղաքական նպաստաւոր հանգամանքների, անշուշտ ամենից շատ օգտուելու է ինքը ձապոնիան. արդէն ձապոնական դադթականութեան հզօր հոսանքներ են սկսուել ռուս-ձապոն արևելով ողողած այդ երկիրը: Պայմանագրի 2-րդ յօդուածի զօրութեամբ Կորէան ընկնում է ձապոնիայի գերիշխանութեան ներքոյ. 4-րդ յօդուածով Պորտ-Արտուր, Տալիենվան և դրանց կից ցամաքներն ու ջրերը անցնում են ձապոնիայի ձեռքը. 6-րդ յօդ. Մանջուրական երկաթուղին սկսած Կուանչենգից հարաւ և ածխահանքերը դառնում են ձապոնիայի սեփականութիւն. 9-րդ յօդուածով Ռուսաստանը զիջում է ձապոնիային Սախալին կղզին մինչև 50⁰ հիւս. լայն.-ը կից կղզիներով. 11-րդ յօդուածով Ռուսաստանը ձկնորսութեան իրաւունք է տալիս ձապոնահպատակներին ռուսական ջրերում (Օխոտեան և Բերինգեան ծովերում), 12-րդ յօդ. երկու կողմերը կնքում են առևտրական պայմանագիր, որի զօրութեամբ ձապոնիան ստանում է «ամենից շատ արտօնուած պետութեան» իրաւունքներ. 13-րդ յօդուածով ձապոնիան ստանում է ռուս գերիների պահպանութեան համար առատ վարձատրութիւն: Այդ բոլոր կէտերից ձապոնացիների պէս մի ընդունակ ազգ կարճ միջոցում իհարկէ այնպէս կ'օգտուի որ Հեռաւոր Արևելքում նրա առաջնակարգ դիրքը կը դառնայ անսասան: Սակայն յադթութեան ձեռք բերած պտուղները աւելի ևս ապահով դարձնելու համար ձապոնիան հեռատեսութիւն ունեցաւ նորոգելու իր դաշնակից Անգլիայի հետ զինակցութեան նոր պայմանագիր տալը տարով: Հին պայմանագիրը, կնքուած էր 1902 թ. յունուարի 30-ին հինգ տարով. այդպիսով պայմանաժամի լրանալուց առաջ կնքուած է նոր պայմանագիր, որի մէջ ի նկատի են առնուած պատերազմից յետոյ ստեղծուած նոր հանգամանքները: Այդ նոր պայմանագրով Անգլիան, երաշխաւորելով ձապոնիայի գերիշխանութիւնը, միաժամանակ ապահովում է status quo-ն Միջին Ասիայում, Պարսկաստանում և Աւղանստանում երրորդ պետութեան ոռնգութիւններից: Այդ պայմանագրի զօրութեամբ պահպանւում են և Հնդկաստանի սահմանները ռուսական ձեռնմխումներից:

Աշխարհի վրայ ամեն աղէտ անցողական է, սակայն մի համամարդկային չարիք կարծես վերջ չունի։ Ահա մի դար է որ Եւրոպան ժանդարմի դեր է կատարում ամեն տեսակ դաշնութիւնների և անիրաւութիւնների որջ դարձած մի պետութեան նկատմամբ, որին «Հիւանդ մարդ» անունը տալով թողնում են կատարել քստմեկի ոճրագործութիւններ իր հպատակ քրիստոնեաների նկատմամբ։ Այդ «Հիւանդ մարդը», կամ աւելի ճիշտն ասած «կատաղի դազանը», շարունակում է իր աւերումները Մակեդոնիայում և Հայաստանում։ Բնաջնջման տակտիկային հետեւելով թիւրքիան կանգ չի առնում ոչ մի բանի առաջ. ապահովելու համար Ստամբուլը ապագայում անգամ բուլղարական բանակի առաջխաղացումից, նա հրկիւզել տուեց ամբողջ պետութեան մէջ իր ճոխութեամբ և մեծութեամբ երկրորդ քաղաքը—Ադրիանուպոլը։ Օգոստոսի 19-ին, հրկիւզութիւնը սկսուեց հայկական թաղից և մի գիշերում ոչնչացրեց 400 տուն. երեք օրուայ ընթացքում այրուեց 3000 տուն և 18,000 մարդ զրկուեց տնից, տեղից, կարողութիւնից։ Frank. Zeitung-ի կարծիքով՝ թուրք վարչութիւնը Ադրիանուպոլը այրելու հրաման ունէր սուլթանից. այդ են պահանջում ռազմագիտական տեսակէտները դեռ չեղած պատերազմի ժամանակ... Եւ այդ անգութ բեժիմը դեռ ևս պահպանւում է քրիստոնեայ պետութիւններից, որոնք իրանց զօրքերով ճնշում են կրետացիներին, որպէսզի փառաւորուի սուլթանի անուանական գերիշխանութիւնը այդ կղզու վրայ։ Մարդասիրութիւնը և արդարութիւնը միթէ չպէտքէ թելադրէր՝ վերջապէս չխանգարել պատմականօրէն անհրաժեշտ մի վերջաւորութիւն, այն է կրետացիների միանալուն իրանց արիւնակից Յունաստանի հետ։ Թէ ինչ զգացմունքներ կարող է աճեցնել թուրք բեժիմը նոյնիսկ մոռուլմանների մէջ, այդ ապացուցում է արաբական ապստամբութեան պետերից մէկի՝ Մահմուդ-Նահայի՝ տուած հրամանը արաբական շէյխերին, մինչև վերջին ծայր կուեւի թուրքերի դէմ, խոստանալով զրախտ ամեն մի արաբի, որ կը սպանի զոնէ 5 թուրք!...